

HFD 2017 ref. 71

Fråga om vem som ska bestämma om gravsättningen av en avliden person när denne inte gett uttryck för sin egen vilja i saken.

5 kap. 4 § begravningslagen (1990:1144)

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 8 november 2017 följande dom (mål nr 5385-16).

Bakgrund

När någon avlider utan att ha gett uttryck för t.ex. var gravsättningen ska ske kan det uppstå en tvist mellan anhöriga eller närstående om detta. Sådana tvister ska i första hand lösas genom medling, men om ingen enighet kan nås ska länsstyrelsen avgöra vem som ska bestämma i frågan.

K.N. avled 2015 och efterlämnade barnen E.A. och J.A. som närmast anhöriga. K.N. hade inte uttryckt något önskemål om var hon ville gravsättas och döttrarna kunde inte enas om en plats. Enligt J.A. skulle K.N. ha velat gravsättas på Limhamns kyrkogård, som ligger i Malmö där hon var bosatt i mer än 70 år. E.A. ansåg att K.N. skulle ha velat gravsättas på Veberöds kyrkogård där hennes make är gravsatt.

Efter försök till medling hänsköts tvisten till Länsstyrelsen i Skåne län som ansåg att K.N:s anknytning till Malmö fick anses ha varit mycket stark och att det därför var mest sannolikt att hon skulle ha velat bli gravsatt på Limhamns kyrkogård. Länsstyrelsen beslutade därför att J.A. skulle bestämma om gravsättningen. E.A. överklagade beslutet till förvaltningsrätten som gjorde samma bedömning som länsstyrelsen och avslog överklagandet.

Kammarrätten ändrade underinstansernas avgöranden och beslutade att E.A. skulle bestämma om gravsättningen. Enligt kammarrätten gav inte utredningen i målet stöd för att någon av parterna utifrån sin personliga samhörighet med K.N. kunde ges företräde att bestämma om gravsättningen. Bedömningen skulle i stället göras utifrån vem av dem som närmast kunde anses representera K.N:s önskemål om var hon ville bli gravsatt. Kammarrättens uppfattning var att makar som levt länge tillsammans får förutsättas ha ett önskemål om att gravsättas på samma plats och att en sådan anknytning generellt väger tyngre än geografisk anknytning. E.A. var därför den som närmast fick anses representera K.N:s önskemål.

Yrkanden m.m.

J.A. yrkar att hon ska ges företräde framför *E.A.* att bestämma om gravsättningen. Hon anför bl.a. att *K.N.*'s anknytning till Malmö var mycket stark och bör väga tyngre än anknytningen till platsen där hennes make är begravd.

Länsstyrelsen i Skåne län tillstyrker bifall till överklagandet.

E.A. bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. att *K.N.* bör begravas på samma kyrkogård som sin make som hon levde tillsammans med under många år.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

Frågan i målet gäller hur det bör avgöras vem som ska bestämma om gravsättningen av en avliden person när denne inte gett uttryck för sin egen vilja beträffande gravsättningen.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 5 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144) bör när någon har avlidit, hans önskan om kremering och om gravsättningen såvitt möjligt följas av den som i egenskap av anhörig eller närstående eller annars ordnar med gravsättningen.

Om de efterlevande inte kan enas ska, enligt 3 §, huvudmannen för begravningsverksamheten på den ort där den avlidne senast var folkbokförd på begäran medla mellan parterna. Om parterna enas, ska huvudmannen fastställa deras överenskommelse. Om enighet inte kan uppnås, ska huvudmannen i stället med eget yttrande hänskjuta tvisten till länsstyrelsen.

Länsstyrelsen ska då, enligt 4 §, pröva vem som ska bestämma. Länsstyrelsen ska därvid särskilt beakta de önskemål som den avlidne kan ha haft. Hänsyn ska också tas till parternas personliga förhållande till den avlidne, främst sammanlevnad, släktskap eller annan nära anknytning.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Huvudsyftet med bestämmelserna i begravningslagen är att det är den avlidnes önskemål som ska vara vägledande i frågor som rör kremering och gravsättning (prop. 1990/91:10 s. 92 f.). Den av parterna som närmast kan anses företräda den avlidnes vilja i dessa hänseenden bör därför enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening vara den som ges i uppdrag att bestämma om gravsättningen.

När den avlidne gett någon förtroendet att ordna med gravsättningen får den personen antas ha bäst insikt i vad den avlidne önskade eller skulle ha önskat och det bör krävas starka skäl för att ge någon annan i uppdrag att ombesörja gravsättningen (jfr a. prop. s. 96). Om den avlidne inte har utsett någon sådan person måste det göras ett försök att så långt möjligt utröna den avlidnes önskemål om gravsättningen varpå den person som kan antas representera denna önskan anförtros uppdraget.

Någon av de tvistande parterna kan ha haft ett sådant personligt förhållande till den avlidne att han eller hon kan förmodas ha kunskap om den avlidnes önskemål. När den avlidnes vilja inte på så sätt kan läggas till grund för ett ställningstagande återstår emellertid inte annat än att göra ett på allmänna värderingar grundat antagande beträffande vad den avlidne kan ha önskat i fråga om sitt vilorum.

När K.N. avled hade hon inte gett uttryck för något önskemål om var hon ville gravsättas och hon hade inte heller utsett någon att ta hand om saken. Vid sådant förhållande måste först ställning tas till vad hennes önskemål kan ha varit för att därefter ge den av parterna som närmast företräder denna önskan uppdraget att ombesörja gravsättningen.

Varken vad E.A. eller J.A. har anfört ger någon närmare vägledning i fråga om K.N:s vilja beträffande på vilken plats hon skulle ha velat bli gravsatt.

K.N. bodde i Malmö i över 70 år. Under drygt 40 år var hon gift med K-E, som inte var far till hennes döttrar. K-E avled 2014 och E.A. ombesörjde då hans begravning, som skedde i hennes hemort Veberöd.

I detta fall är det således två omständigheter som bör vägas mot varandra vid bedömningen av vad K.N. kan antas ha önskat beträffande platsen för sin gravsättning, dels hennes 40-åriga äktenskap med maken K-E, dels hennes långvariga anknytning till Malmö.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening får det antas att en människa vill vila på samma plats som den person som han eller hon har sammanlevt med under en längre tid, om inte särskilda omständigheter pekar i en annan riktning. I det fall den platsen är en annan än den avlidnes hemort bör således, som kammarrätten funnit, en sådan anknytning som regel anses väga tyngre än anknytningen till hemorten.

I målet har inga omständigheter kommit fram som talar emot antagandet att K.N. skulle ha velat gravsättas tillsammans med sin make. E.A. är den av parterna som förespråkar en sådan ordning och Högsta förvaltningsdomstolen finner därför att E.A. ska bestämma om gravsättningen av K.N. Överklagandet ska därmed avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

I avgörandet deltog justitieråden *Melin, Knutsson, Saldén Enéerus, Bull* och *Svahn Starrsjö*. Föredragande var justitiesekreteraren Anna Vilgeus Huldt.

Förvaltningsrätten i Malmö (2016-06-10, ordförande Westberg):

Frågan i målet är vem som ska ha rätt att bestämma om gravsättningen av askurnan efter K.N.

Förvaltningsrätten konstaterar att ingen av parterna har hävdat att den avlidnes önskemål om gravsättning är känd. Vad parterna har anfört i förvaltningsrätten utgör inte skäl för att göra någon annan bedömning än den Länsstyrelsen har gett uttryck för i det överklagade beslutet. Överklagandet ska därför avslås. – Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Göteborg (2016-09-21, Henriksson, Sundberg och Carlsson Wramsmyr):

Fråga i målet är vem som ska bestämma om gravsättningen av K.N.

Vid en sådan bedömning ska särskilt beaktas de önskemål som den avlidne kan ha haft. Hänsyn ska också tas till parternas personliga förhållande till den avlidne, främst sammanlevnad, släktskap eller annan nära anknytning (se 5 kap. 4 § begravningslagen).

Den avlidnes önskemål är den omständighet som ska vägas tyngst. Om den avlidne inte utsett någon att ordna med gravsättningen ska hänsyn tas till de personliga relationer som parterna rent faktiskt har haft till den avlidne. Det innebär att den personliga samhörigheten med den avlidne kan komma att sättas före sådana mera formella kriterier som släktskap (prop. 1990/91:10 s. 96).

Kammarrätten gör följande bedömning.

E.A. vill att K.N. ska gravsättas på kyrkogården i Veberöd där K.N:s make är gravsatt. J.A. vill dock att K.N. ska gravsättas på kyrkogården i Limhamn eftersom K.N. var bosatt i Malmö under större delen av sitt liv och har anhöriga som gravsatts där, bl.a. en av K.N:s systrar samt E.A:s och J.A:s fäder. Eftersom E.A. och J.A. genom medling inte har kunnat komma överens om var K.N. ska gravsättas har kammarrätten att avgöra vem av dem som ska få bestämma om gravsättningen av K.N.

E.A. och J.A. har samma släktskap till K.N. Vad som kommit fram i målet ger vidare inte stöd för att bedöma att någon av dem, utifrån sin personliga samhörighet till K.N., skulle ha en bättre rätt att bestämma om gravsättningen av henne. Bedömningen får i stället göras med utgångspunkt i vem som närmast får anses representera K.N:s önskemål.

K.N. har inte uttryckt något önskemål om var hon vill gravsättas. Att det finns en geografisk anknytning till den plats där gravsättning sker kan

generellt antas vara av stor vikt för den som avlidit. En sådan anknytning har K.N. haft till kyrkogården i Limhamn även om avståndet till kyrkogården i Veberöd inte är stort. Makar som länge levt tillsammans kan dock förutsättas ha ett starkt önskemål att gravsättas på samma plats. En sådan anknytning får generellt anses väga tyngre än den geografiska anknytningen. Vad som kommit fram om K.N:s relation till sin avlidne make ger inte stöd för att anta att hon inte önskade gravsättas med honom. Det finns inte heller stöd för att hon känt en sådan stark samhörighet till Limhamn att en gravsättning där framstår som mer önskvärd.

Med hänsyn till vad som kommit fram får det antas att den gravsättning som E.A. förespråkar närmast representerar K.N:s önskan. E.A. ska därför ges företräde framför J.A. att bestämma om gravsättningen av K.N. Överklagandet ska därmed bifallas. – Kammarrätten ändrar underinstansernas avgöranden och beslutar att E.A. ska ges företräde framför J.A. att bestämma om gravsättningen av K.N.